

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осіпчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротики у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Юлія Дем'янчук

асистент кафедри соціальної та практичної психології

Оксана Шмиглюк

*аспірантка, асистент кафедри
соціальної та практичної психології*

СТРУКТУРА ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУ ДИТИНИ У РОБОТІ З ПРОЕКТИВНИМИ ТЕХНІКАМИ

У роботі дитячого психолога дуже часто надається перевага спеціальним малюнковим тестам. Їх використання побудоване на принципі проєкції, графічному відображенні уявлень, переживань, ставлення, тощо. Малюнок є усвідомленою, а іноді, і не усвідомленою реальністю яка презентується психологу. Як підкреслює Е. Ейдеміллер, «дитячі малюнки виступають як способи реалізації дитячого знання, пом'якшення труднощів у розумінні понять, впорядкування уявлень про навколишній світ, як засіб самомоделювання і самоусвідомлення себе в ньому – аналогічно тому, як це відбувається в грі.» [3, с. 236]. Тому і виникли проєктивно-тестові методики як альтернатива об'єктивним, стандартизованим тестам, у зв'язку з потребою у прикладних психологічних дослідженнях. Проблемі використання проєктивних методик в діагностико-корекційному процесі присвячені праці таких вчених: Л.Ф. Бурлачука, А.Л. Венгера, Т. Ліндсея, Б. Мюрштейна, О.Т. Соколової, В.В. Століна, О.Г. Суркової, Т.С. Яценко та ін

Одна із проєктивних методик, яка перебуває в активному арсеналі дитячих психологів є «Неіснуюча тварина». Методика орієнтована на визначення особливостей сприймання себе, характеру взаємостосунків з оточуючими та ставлення до світу в цілому. Робота над малюнком може супроводжуватися бесідою з дитиною. В процесі обговорення можна уточнити додаткові, не менш важливі деталі, що дозволять скласти, окрім всього, загальний портрет дитини.

Під час аналізу малюнку «Неіснуюча тварина» варто звертати увагу на спосіб побудови образу, який власне орієнтує на тип мислення, уяви, емоційний стан та особистісні характеристики.

З метою полегшення сприймання масиву отриманих емпіричних даних можна використовувати модифіковану структуру аналізу малюнку, запропоновану дитячим психотерапевтом О.Ратинською (див. Табл. 1). Схема аналізу включає в себе III блоки, які описують особистісний (особливості характеру, самооцінки, емоційної та погребової сфер), соціально-поведінковий компоненти (особливості поведінки та характер міжособистісної взаємодії з оточуючими і

світом) та потенціал дитини (здібності, креативність, прагнення та можливості). На основі аналізу представлених характеристик, формулюється висновок у вигляді психологічного портрету дитини.

Таблиця 1

Приклад аналізу малюнку

Блоки	Компоненти аналізу	Характеристика
I Особистісний	Особливості характеру	- демонстративність - агресивність - екстравертованість - прагнення до домінування - оптимістичність - схильність до зосередженні на проблемах
	Особливості самооцінки	- висока самооцінка - невпевненість у собі, яка переходить в іншу крайність в ситуації визнання та успіху - відсутність віри у себе
	Почуття та емоції дитини	- тривога - страхи тварин - нестійкість емоційного стану - яскравість емоційних реакцій - екзальтація почуттів
	Потреби	- потреба у самозахисті - потреба в емоційному контакті та підтримці - потреба у визнанні
II соціально-поведінковий	Особливості поведінки	- схильність до уникнення конфліктних ситуацій - безпосередність, розкутість поведінки - схильність до ризику - втеча від неприємностей реальності та її трансформація та ідеалізація - відмова реально дивитися на речі
	Відносини у сім'ї та з близькими	- труднощі у спілкуванні - побутова зорієнтованість - комунікабельність - відсутність психологічного комфорту та підтримки - грубість
	Ставлення до соціуму	- соціалізованість - пошук самоствердження
III потенціал дитини	Здібності та креативність	- може захоплюватися певною діяльністю, - кмітливість, - винахідливість і чутливість, - ентузіазм
	Прагнення	- пошук нових контактів та сфер інтересів - прагнення до влади
	Можливості	- високий рівень інтелекту - гарне почуття гумору - лідерські амбіції - тенденція до рефлексії - відкритість і тепле ставлення до оточуючих, - швидке переключення з тривожних переживань

Як бачимо, проєктивний метод «Неіснуюча тварина» має широкий діагностичний спектр застосування. Перевагами методу є: інформативність (дозволяє акцентуватися на багатьох психологічних особливостях), легкість у проведенні (займає небагато часу, потребує мінімум засобів), універсальність (може бути діагностичним інструментом, терапевтичною технікою, способом налагодження контакту з клієнтом), природність (звична форма роботи для дітей і знайома для дорослих), варіативність (можливість повторного використання на різних етапах консультативного процесу), спосіб комунікації між психологом та клієнтом (при ускладненому процесі вербалізації внутрішнього стану дитини/дорослого).

Окрім такої «універсальності» проєктивна техніка має і свої недоліки. По-перше, низька надійність дослідницьких даних. По-друге, вимагає підтвердження сформульованих гіпотез іншими, стандартизованими об'єктивними методиками [2].

Запропонована структура аналізу малюнку може бути використана під час роботи з іншими проєктивними техніками. Змістова частина блоків варіюється залежно від предмету дослідження, що дозволяє зручно, інформативно та систематизовано представити результати дослідження клієнтам.

Список використаних джерел

1. Арт-терапия – новые горизонты / под ред. А. И. Копытина. – М.: Когито-Центр, 2006. – 432 с.
2. Венгер А. Л. Психологические рисуночные тесты / А. Л. Венгер. – М.: Владос-пресс, 2006. – 231 с.
3. Добряков И. Семейный диагноз и семейная психотерапия / И. Добряков, И. Никольская, Э. Эйдемиллер. – СПб.: Речь, 2006. – 457 с.
4. Яценко Т. С. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика / Т. С. Яценко, М. Г. Чобітько, Т. І. Донцевич. – Черкаси: «Брама», – 2003. – 216 с.

Інна Загурська

кандидат психологічних наук, доцент

КРИЗОВІ МОМЕНТИ В РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Нова соціальна ситуація розвитку в молодшому шкільному віці передбачає зміну не лише провідної діяльності, а й охоплює усі сфери життя дитини. Успішність адаптаційного процесу значною мірою залежить від тієї системи ситуаційних самооцінок, яка склалася ще до вступу до школи. Позитивні вектори розвитку ситуаційних самооцінок дозволяють підтримати належний рівень загальної

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.